MUHAMMED BİN VASÎ'

Muhaddis, zâhid, âbid, ârif-i kâmil, Tabiînin büyük âlimlerinden. Basralı'dır. Doğum târihi ve ailesi hakkında bilgi yoktur. 123 (m. 730) senesinde vefât etti. Eshâb-ı kiram ve Tabiînin sohbetinde yetişti. Tabiînden çoklarına hizmet etti. Devrin eşsiz âlim ve ma'rifetler kaynağı Hasan-ı Basrî, Süfyân-ı Sevrî, Mâlik bin Dinar'ın (r.anhüm) arkadaşıydı. Beraber bulunup, sohbet ederlerdi. Zamanının bir tanesiydi. Ma'rifette o dereceye vardı ki; "Gördüğüm her şeyde Rabbimi görürüm" buyurdu. Hadîs ilminde sikadır (sağlam, güvenilir). Kendisinden meşhûr muhaddislerden (hadîs âlimlerinden) Müslim, Ebû Dâvûd, Timizî ve Neseî rivâyette bulundular.

Muhammed bin Vâsi', dünyâya düşkün olmayan ve tevâzu sahibi olup, pek çok menkıbeleri vardır. Çok ibâdet edip, başkalarına da rehber olurdu. Ca'fer bin Süleymân (radıyallahü anh); "İbâdette tenbelleştiğim zaman, Muhammed bin Vâsi'a bakarak yeniden ibâdete heveslenirim ve tenbelliğim kaybolur, o istekle bir hafta devam ederim"

buyurdu. Duâsında “Allahım, bizi senden uzaklaştıracak rızıktan sana sığınırım” buyurdu. Riyâzet sahibiydi. Kuru ekmeği suya batırır yerdi ve; “Buna kanâat eden, insanlara muhtaç olmaz” derdi. Çok şükür ederdi. Bacağında yara çıkmıştı. Biri görüp, “Sana acıyorum” deyince, “Ben de bu yaranın gözümde veya dilimde çıkmadığına şükrediyorum” buyurdu. Ölümden çok korkup, ölümden sonra âhıret hayatına hazırlanırdı. İbret almak niyetiyle her Cuma kabirleri ziyâret ederdi. “Pazartesi günleri ziyâret etsen daha iyi olmaz mı” dediklerinde, “Meyyitler Cuma, Perşembe ve Cumartesi günleri kendilerini ziyâret edenleri tanır” buyurdu. Basra kadı ve vâlisi Bilâl bin Ebû Bürde’nin “Kader hakkında görüşün nedir?” suâline “Etrâfındaki mezarlıklara bak, onlar kader ile meşgûl değiller” cevâbını verdi.

“Nasılsınız?” dediler. “Ecelim yakın, emelim sonsuz, amelim kötü” cevâbını verdi. Ölümü ânında; “Ey kardeşler, size selâm olsun! Allahü teâlânın affına mazhar olmazsam, varacağım yer Cehennemdir” dedi.

Bir kimse Muhammed bin Vâsi’den (radıyallahü anh) nasîhat istedi. “Dünyâ ve âhırette padişah olmanı tavsiye ederim” buyurdu. Adam “Bu nasıl olur?” diye sorunca; “Dünyâda zâhid olmakla, ya’nî kimseye tamah etmez, herkesi muhtaç görürsün. İşte o zaman sen dünyâyı istemediğin için, zengin, ihtiyâçsız ve padişahsın. Böyle olan dünyâ ve âhıret padişahı olur” buyurdu. Sultanın hediyesini uygun görmeyip, almazdı. Basra emirlerinden birisi, Mâlik bin Dinar’a (radıyallahü anh) onbin dirhem hediyye gönderdi. Mâlik (radıyallahü anh) de bu hediyyeyi, tamamen meclisinde hazır bulunanlara taksim etti. Muhammed bin Vâsi’ O’nun yanına gelip; “Şu mahlûkun sana hediyye ettiği parayı ne yaptın?” diye sorunca Mâlik de (radıyallahü anh) “Burada bulunanlara sor” buyurdu. Onlar da, hepsini dağıttığını söylediler. Muhammed bin Vasi’ “Allah aşkına doğru söyle parayı verdiği için bu adama kalbin temayül etti mi? içinde buna karşı eskisinden daha fazla bir sevgi uyandı mı” diye sordu. Mâlik (radıyallahü anh) de; “Evet gerçekten öyle oldu. Şimdi ona daha çok temayül ettim” buyurunca şu cevâbıyla hâlini anlattı; “İşte ben bundan korkarım.”

Âdâmın biri, O’na; “Seni Allah için seviyorum” deyince; “Sen beni, ne için seviyorsan, ben de seni onun için seviyorum” cevâbını verdi. Daha sonra yüzünü dönerek; “Allahım, sen beni sevmediğin hâlde, senin rızân için sevilmekten sana sığınırım” buyurarak duâ etti.

Hadîs âlimlerinden Katâde (radıyallahü anh), “Kur’ân-ı kerîm okuyucuları üç kısımdır. Bir kısmı Allah için, bir kısmı dünyalık için, bir kısmı da hükümdârlar için okurlar. Muhammed bin Vâsi’ ise, Allah için okuyanlardandır” buyurarak onun hâlini haber verdi. Hasan-ı Basrî de (radıyallahü anh) O’na “Kurrânın (çok iyi Kur’ân-ı kerîm okuyucusu) süsü” derdi.

Hasan-ı Basrî’yi çok severdi. Onun evine gider. Nûr suresindeki, “Sâdık dostlarınızın evlerinde yemenizde size bir günah yoktur” âyet-i kerîmesine uygun hareket ederdi. Hasan-ı Basrî de Muhammed bin Vâsi’nin bu hâline çok sevinirdi. Dostlarının evinde serbest hareket etmesinden memnun olurdu.

Buyurdular ki; “Şu dört şey kalbi öldürür: Günah işlemeye devam etmek, kadınlar ile fazla münâsebet, ahmaklarla sohbet, ölülerle oturmak.” Sohbetindekiler; “Ölülerle oturmak da nasıl olurmuş” diye sorduklarında şu cevâbı verdi: “Ölülerden kastım, şımarık zenginler, zâlim idârecilerdir.”

Birgün devrin âmirlerinden Kuteybe bin Müslim’in kapısına yün elbisesi ile gitti. Kuteybe (radıyallahü anh) “Niçin Suf (yün) giydin?” dedi. Cevap vermedi. “Niçin cevap vermiyorsun?” diye sorunca; “Zühd yapmak için diyeceğim, kendimi övmek olacak. Fakîrlikten diyeceğim, Hak teâlâdan şikâyet olacak” buyurdu.

Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden ba’zıları:

“Bir kimse bildiği ilmi gizlerse, kıyâmet gününde ateşten bir gömlek giydirilir.”

“(Lâ ilahe illallah) diyerek îmânınızı yenileyiniz.”

“Cennette öyle köşkler vardır ki, içindeki dışındakini, dışındaki içindekini görür. Bunlar, sözü hoş, selâmı çok olana, yemeği çok yedirenlere, oruca devam edenlere ve gece namaz kılanlara verilir.”

“Allahü teâlâyı bilir misin?” diye sorduklarında, başını önüne eğip, bir müddet sustu. Sonra; “O’nu bilenin sözü az, hayreti dâimi olur” buyurdu. Birisi kendisine “Nasılsın?” deyince, “Ömrü eksilip, günahı çoğalanın hâli nasıl olur?” buyurdu. Bir

gün Mâlik bin Dinar'a (radıyallahü anh) "İnsanlara karşı dili korumak, gümüş ve altını korumaktan zordur." Çok az konuşmasına rağmen buyurdukları da hikmet doludur. Buyurdular ki: "Kur'ân-ı kerîm âriflerin bostanıdır. Ondan tattığınız lezzetlerin her birini ayrı bir letâfet içinde tadarsınız."

"Cennette duran bir adamın ağlaması ne kadar garip ise, dünyâda henüz gireceği yeri bilmiyen kimsenin gülmesi de o nisbette şaşılacak şeydir."

"Bir kimse kalbini Allaha çevirirse bütün kulların kalbini kazanmış olur. Allahü teâlâ, onu bütün kullarına sevdirir."

"Sâdık ve hakiki mü'min olmak için, Allahü teâlâdan korku ve ümidin beraber olması lâzımdır."

"Biz öylelerine (Eshâb-ı kirama) kavuştuk ki, hanımları ile aynı yastığa baş koyar, ama bu halde sabaha kadar sızlanır, ağlar, yastık gözyaşından ıslanır. Yirmi sene buna devam eder de, ne bu ağlamadan, ne de sızlanmadan hanımların haberi olmazdı."

"Dünyâda yalnız üç şeye heves ettim: Sapıtmaya doğru eğrildiğim vakit beni doğrultacak, ikaz edip, yola getirecek bir arkadaşa; helâl nafakaya; huzûr içinde cemâat ile namaz kılmaya."

"Kazancın temizliği bedenlerin de temizliği demektir. Allahü teâlâ, temiz giyip, temiz yedirene, rahmetiyle muâmele etsin."

Her sabah namazını kıldıktan sonra şeytanın şerrinden korunmak için şöyle duâ ederdi; "Allahım, sen bize bir düşman (şeytan) musallat ettin ki, o ve maiyyeti bizi ve kusurlarımızı görür, fakat biz onu göremeyiz. Allahım, onu rahmetinden mahrûm ettiğin gibi bizden de mahrûm et. Affından ümidini kestirdiğin gibi, bizden de ümidini kestir. Rahmetinle onun arasını uzaklaştırdığın gibi, bizimle de onun arasını uzaklaştır. Zira muhakkak ki, senin gücün her şeye yeter, sen her şeye kadirsin."

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) Tezkiret-ül-evliyâ sh. 32

2) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 36

3) Hilyet-ül-evliyâ cild-2, sh. 345

4) Sıfat-üs-safve cild-3, sh. 266

5) El-A'lâm cild-7, sh. 133

6) Tehzîb-üt-tehzîb cild-9, sh. 499

7) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 924